

Zadeva C-530/23 [Baralo]ⁱ**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

17. avgust 2023

Predložitveno sodišče:

Sąd Rejonowy we Włocławku (Poljska)

Datum predložitvene odločbe:

17. avgust 2023

Kazenski postopek proti:

KP

Predmet postopka pred nacionalnim sodiščem

Kazenski postopek proti osebi na psihiatričnem zdravljenju, ki je osumljena posedovanja prepovedanih drog in vožnje pod vplivom teh drog.

Predmet in pravna podlaga vprašanj za predhodno odločanje

Razlaga prava Evropske unije na področju procesnih jamstev glede dostopa do odvetnika, ki jih ima ranljiva oseba ali oseba v stanju ranljivosti – Skladnost določb nacionalnega prava s pravom Unije – Pravica ali obveznost neuporabe določb nacionalnega prava, ki niso v skladu z direktivami – Možnost neposredne uporabe direktive – Pravica ali obveznost, da se v kazenskem postopku ne upoštevajo dokazi, pridobljeni s kršitvijo določb direktiv – Dolžnosti tožilca v okviru učinkovitega pravnega varstva – Skladnost določb, ki ministru za pravosodje podeljujejo pooblastila za dajanje zavezujočih navodil tožilcem, s pravom Unije – Člen 267 Pogodbe o delovanju Evropske unije

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali je treba člen 2(1)(b), člen 4(5) in člen 9 v povezavi z uvodnimi izjavami 18, 19, 24 in 27 Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in

ⁱ V tej zadevi je uporabljeno izmišljeno ime, ki ne ustreza pravemu imenu nobene od strank v postopku.

Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, v povezavi z vsebino člena 3(2)(a) in (c) ter člena 3(3)(a) Direktive 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemu prostosti, kakor se razlaga v skladu [s točkami] 6, 7, 11 in 13 Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku, razlagati tako, da se z njimi uvaja pravilo z neposrednim učinkom in zavezujočo naravo, v skladu s katerim dejanja zaslišanja ranljive osebe ali osebe v stanju ranljivosti ni dovoljeno opraviti brez sodelovanja zagovornika, kadar obstajajo objektivni dejanski razlogi za dodelitev pravne pomoči, vendar organ, ki vodi predkazenski postopek, brezplačne pravne pomoči (tudi nujne ali začasne) ne dodeli brez nepotrebnega odlašanja, še preden je zadevna oseba [v konkretnem primeru ranljiva oseba] zaslišana s strani policije, drugega organa pregona ali pravosodnega organa ali še preden se izvedejo določena preiskovalna dejanja ali dejanja zbiranja dokazov[?]

2. Ali je treba člen 2(1)(b), člen 4(5) in člen 9 v povezavi z uvodnimi izjavami 18, 19, 24 in 27 Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, v povezavi z vsebino člena 1(2) Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, kakor se razlaga v skladu [s točkami] 6, 7, 11 in 13 Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku, kljub obstoju dejanskih indicov za hitro identifikacijo razlagati tako, da neobstoj procesne identifikacije potencialnega stanja ranljivosti ali priznanja osebe kot ranljive in nemožnost izpodbijanja ocene njene potencialne ranljivosti ter nedodelitev tej osebi odvetnika po uradni dolžnosti in brez odlašanja niso nikoli dovoljeni v zadevah, ki se nanašajo na kazniva dejanja, za katera je zagrožena kazen odvzema prostosti, in da je treba okoliščine, da ni bila opravljena ta identifikacija in ni bil postavljen zagovornik po uradni dolžnosti, izrecno navesti v odločbi o izvedbi zaslišanja brez odvetnika, zoper katero je načeloma mogoče vložiti pravno sredstvo[?]

3. Ali je treba člen 2(1)(b), člen 4(5) in člen 9 v povezavi z uvodnimi izjavami 18, 19, 24 in 27 Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, v povezavi z vsebino člena 1(2) Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku

ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, kakor se razlaga v skladu z oddelkom 3, točka 7, Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku, razlagati tako, da to, da država članica v okviru kazenskega postopka ni uvedla domneve o ranljivosti, pomeni, da osumljencu ni priznано jamstvo iz člena 9 Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, kakor se razlaga v skladu [s točko] 11 Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku, ter da morajo zato pravosodni organi v takem primeru neposredno uporabiti določbe Direktive[?]

4. Ali je treba v primeru pritrdilnega odgovora na vsaj eno od vprašanj iz točk 1, 2 in 3 določbe dveh direktiv, ki so navedene v teh vprašanjih, razlagati tako, da nasprotujejo nacionalnim določam, kakršni sta:

(a) člen 301, drugi stavek, kodeks postępowania karnego (zakonik o kazenskem postopku), v skladu s katerim se osumljenca le na njegovo zahtevo zasliši v navzočnosti postavljenega zagovornika, to, da se za zaslišanje osumljenca ne postavi zagovornik, pa ni ovira za njegovo izvedbo;

(b) člen 79(1), točki 3 in 4, zakonika o kazenskem postopku, v skladu s katerim mora imeti obdolženec (osumljenec) v kazenskem postopku zagovornika, če obstaja utemeljen dvom glede tega, ali njegova sposobnost prepoznati pomen dejanja ali imeti v oblasti svoje ravnanje v času storitve dejanja ni bila izključena ali bistveno zmanjšana, in če obstaja utemeljen dvom glede tega, ali mu stanje njegovega duševnega zdravja omogoča samostojno in razsodno sodelovanje v postopku ali obrambo[?]

5. Ali je s členom 3(2)(a) v povezavi s členom 3(3)(b) Direktive 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemu prostosti v povezavi z načelom primarnosti in neposrednega učinka direktiv organom predkazenskega postopka, sodiščem in vsem drugim organom države članice naloženo, da ne uporabijo določb nacionalne zakonodaje, ki niso v skladu z Direktivo, kot so navedene v četrtem vprašanju, ter posledično, da – glede na iztek roka za prenos – zgoraj navedene nacionalne določbe nadomestijo z določbami Direktive z neposrednim učinkom[?]

6. Ali je treba člen 2(1)(b), člen 4(5) in člen 9 v povezavi z uvodnimi izjavami 19, 24 in 27 Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje razlagati tako, da v primeru nesprejetja odločbe o

dodelitvi oziroma nepriznanja brezplačne pravne pomoči ranljivi osebi ali osebi, za katero se domneva, da je v stanju ranljivosti v skladu z oddelkom 3, točka 7, Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku (UL 2013, C 378, str. 2), zaradi česar posledično policija ali drug organ pregona izvede preiskovalna dejanja in dejanja zbiranja dokazov ob sodelovanju take osebe, vključno z dejanji, ki jih pred sodiščem ni mogoče ponoviti, za nacionalno sodišče, ki odloča o kazenski zadevi, in vse nacionalne organe, ki izvajajo sodno oblast (torej tudi organe predkazenskega postopka), velja obveznost, da **ne uporabijo določb nacionalnega prava, ki niso v skladu z Direktivo**, kot so navedene v četrtem vprašanju, ter posledično, da – glede na iztek roka za prenos – zgoraj navedene nacionalne določbe nadomestijo z določbami Direktive z neposrednim učinkom, in sicer tudi v primeru, ko je ta oseba po končani preiskavi (ali pregonu) in po tem, ko je državni tožilec vložil obtožni akt pri Sodišču, imenovala zagovornika[?]

7. Ali je treba člen 2(1)(b), člen 4(5) in člen 9 v povezavi z uvodnimi izjavami 19, 24 in 27 Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje v povezavi z vsebino člena 1(2) Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, kakor se razlaga v skladu [s točkami] 6, 7, 11 in 13 Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku, razlagati tako, da **mora država članica zagotoviti takojšnjo identifikacijo in priznanje ranljivosti osumljenca ter zagotoviti brezplačno pravno pomoč osumljencem ali obdolžencem v kazenskem postopku, za katere se domneva, da so v stanju ranljivosti ali da so ranljivi, in da je ta pomoč obvezna tudi, če pristojni organ ne zaprosi neodvisnega strokovnjaka za oceno stopnje ranljivosti, potreb ranljive osebe in ustreznosti vseh sprejetih ali predvidenih ukrepov zoper ranljivo osebo, dokler neodvisni strokovnjak ne opravi ustrezne ocene[?]**

8. Če je odgovor na vprašanje iz točke 7 pritrdilen, ali je treba navedene določbe Direktive in Priporočila Komisije razlagati tako, da **nasprotujejo nacionalnim določbam, kot je člen 79(1), točki 3 in 4, zakonika o kazenskem postopku**, v skladu s katerim mora imeti obdolženec v kazenskem postopku zagovornika **le**, če obstaja utemeljen dvom glede tega, ali njegova sposobnost prepoznati pomen dejanja ali imeti v oblasti svoje ravnanje v času storitve dejanja ni bila izključena ali bistveno zmanjšana, in če obstaja utemeljen dvom glede tega, ali mu stanje njegovega duševnega zdravja omogoča samostojno in razsodno sodelovanje v postopku ali obrambo[?]

9. Ali je treba člen 2(1)(b), člen 4(5) in člen 9 v povezavi z uvodnimi izjavami 19, 24 in 27 Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta

z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, v povezavi z vsebino člena 1(2) Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, kakor se razlaga v skladu [s točkami] 6, 7, 11 in 13 Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku, ter načelo domneve o ranljivosti razlagati tako, da **morajo pristojni organi (državno tožilstvo, policija) najpozneje pred prvim zaslišanjem osumljenca s strani policije ali drugega pristojnega organa takoj opraviti procesno identifikacijo in priznati ranljivost osumljenca v kazenskem postopku ter zagotoviti pravno pomoč ali nujno (začasno) pomoč in se vzdržati zaslišanja osumljenca, dokler se mu ne zagotovi brezplačna pravna pomoč ali dodeli nujna (začasna) pomoč[?]**

10. Če je odgovor na vprašanje iz točke 9 pritrđen, ali je treba člen 2(1)(b), člen 4(5) in člen 9 v povezavi z uvodnimi izjavami 19, 24 in 27 Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, v povezavi z vsebino člena 1(2) Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, kakor se razlaga v skladu [s točkami] 6, 7, 11 in 13 Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku, razlagati tako, da državam članicam nalagajo obveznost, da v svojem nacionalnem pravu jasno opredelijo razloge in merila za odstopanja od takojšnje identifikacije in priznanja ranljivosti osumljenca v kazenskem postopku ter da mu zagotovijo pravno pomoč ali nujno (začasno) pomoč, pri čemer morajo biti morebitna odstopanja sorazmerna, časovno omejena in ne smejo posegati v načelo poštenega sojenja ter morajo biti v obliki procesne odločbe o odobritvi začasnega odstopanja, v zvezi s katero bi morala imeti zadevna stranka načeloma možnost zahtevati sodni nadzor[?]

11. Ali je treba člen 19(1), drugi pododstavek, PEU in člen 47 Listine o temeljnih pravicah v povezavi s členom 3(2)(a) ter členom 3(3)(a) in (b) Direktive 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemom prostosti v povezavi s členom 1(2) in uvodno izjavo 27 in v zvezi s členom 8 Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje razlagati tako, da je v primeru, da organ, ki vodi postopek, ne

dodeli brezplačne pravne pomoči in da niso navedeni razlogi za nesprejetje odločitve glede dodelitve brezplačne pravne pomoči osebi, za katero se domneva, da je v stanju ranljivosti ali/in da je ranljiva (kot je določeno v [točkah] 7 in 11 Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku), taka oseba upravičena do učinkovitega pravnega sredstva, in da je treba za tako učinkovito pravno sredstvo šteti institut nacionalnega procesnega prava iz člena 344a zakonika o kazenskem postopku, ki odreja vrnitev zadeve državnemu tožilcu, da:

- (a) organ predkazenskega postopka izvede identifikacijo in prizna ranljivost osumljenca v kazenskem postopku;
- (b) se osumljencu omogoči, da se pred zaslišanjem posvetuje z zagovornikom;
- (c) se izvede zaslišanje osumljenca v prisotnosti zagovornika z avdiovizualnim snemanjem samega zaslišanja;
- (d) se lahko zagovornik seznanj s spisom postopka ter da ranljiva oseba in odvetnik, postavljen po uradni dolžnosti, ali odvetnik, ki ga imenuje osumljenec, lahko podajo morebitne dokazne predloge[?]

12. Ali je treba člen 4 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah v povezavi s členom 6(1) in členom 2 Pogodbe o Evropski uniji ter členom 6(3) Pogodbe o Evropski uniji v povezavi s členom 3 Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu, kakor je bila naknadno spremenjena s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjena s Protokolom št. 2., v zvezi z domnevo o ranljivosti, kot je določena v [točki] 7 Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku, razlagati tako, da zaslišanje osumljenca, ki ga opravi policist ali druga oseba, pooblaščen za izvedbo preiskovalnega dejanja, v okolju psihiatrične bolnišnice, brez upoštevanja stanja negotovosti in v pogojih posebej omejene svobode izražanja in posebne duševne ranljivosti ter brez odvetnika pomeni nečloveško ravnanje in kot tako na splošno diskvalificira tako procesno dejanje zaslišanja kot nasprotno s temeljnimi pravicami Unije[?]

13. Če je odgovor na vprašanje iz točke 12 pritrđen, ali je treba določbe iz vprašanja 12 razlagati tako, da nacionalnemu sodišču, ki obravnava zadevo v kazenskem postopku – ki spada na področje uporabe Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje v povezavi s [točko] 7 Priporočila Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku, in na področje uporabe Direktive 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi

med odvzemom prostosti – pa tudi vsem drugim organom kazenskega pregona, ki v zadevi izvajajo procesna dejanja, omogočajo (oziroma jim nalagajo), da **ne uporabijo določb nacionalnega prava, ki niso v skladu z Direktivo**, vključno zlasti z neuporabo člena 168a zakonika o kazenskem postopku, in da posledično – zaradi izteka roka za prenos – nadomestijo zgoraj navedeno nacionalno določbo z določbami direktive, ki imajo neposredni učinek, tudi v primeru, ko taka oseba po končani preiskavi (ali pregonu) in po tem, ko državni tožilec vloži obtožni akt pri sodišču, imenuje svojega zagovornika[?]

14. Ali je treba člen 2(1)(b), člen 4(5) in člen 9 v povezavi z uvodnimi izjavami 19, 24 in 27 Direktive (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, v povezavi s členom 3(2)(a), (b) in (c) ter členom 3(3)(b) Direktive 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemom prostosti v povezavi s členom 19(1), drugi pododstavek, PEU in načelom učinkovitosti v pravu Unije razlagati tako, da mora državni tožilec, ko deluje v predkazenskem postopku v kazenski zadevi, v celoti spoštovati zahteve iz Direktive 2016/1919, ki imajo neposredni učinek, in tako zagotoviti, da je osumljencu ali obdolžencu, ki uživa varstvo navedene direktive, v postopku zagotovljeno učinkovito pravno varstvo od prvega od naslednjih datumov:

- (a) preden ga zasliši policija ali drug organ kazenskega pregona ali sodni organ;
- (b) ko organi pregona ali drugi pristojni organi opravijo preiskovalna dejanja ali dejanja zbiranja dokazov v skladu s členom 3(3)(c) Direktive 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013;
- (c) takoj po odvzemu prostosti (s čimer je mišljeno tudi bivanje v psihiatrični bolnišnici), po potrebi pa je državni tožilec dolžan ne upoštevati odredbe nadrejenih tožilcev, če je prepričan, da bi njihova izpolnitev škodovala učinkovitemu varstvu osumljenca, za katerega se domneva, da je ranljiv ali v stanju ranljivosti, vključno z njegovo pravico do poštenega sojenja ali katero koli drugo pravico, ki mu je priznana z Direktivo 2016/1919 v povezavi z Direktivo 2013/48/EU[?]

15. Če je odgovor na vprašanje iz točke 14 pritrdilen, ali je treba člen 19(1), drugi pododstavek, PEU, ki določa načelo učinkovitega pravnega varstva, v povezavi s členom 2 PEU v povezavi z načelom spoštovanja pravne države, kot je bilo razlagano v sodni praksi Sodišča (glej sodbo z dne 27. maja 2019 v zadevi C-508/18), ter načelo neodvisnosti sodstva iz člena 19(1), drugi pododstavek, PEU in člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, kakor je razlagano v sodni praksi Sodišča (glej sodbo z dne 27. februarja 2018, Associação Sindical

dos *Juízes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117), razlagati tako, **da ta načela glede na možnost generalnega državnega tožilca ali nadrejenih državnih tožilcev, da dajejo zavezujoča navodila podrejenim državnim tožilcem, na podlagi katerih ti ne smejo upoštevati določb prava Unije, ki se neposredno uporabljajo, ali s katerimi se ovira uporaba teh določb, nasprotujejo nacionalni ureditvi, iz katere izhaja, da je državno tožilstvo neposredno podrejeno organu izvršilne oblasti, to je ministru za pravosodje, in nasprotujejo tudi nacionalnim določbam, ki omejujejo neodvisnost tožilca pri uporabi prava Unije, zlasti:**

a/členu 1(2), členu 3(1), točki 1 in 3, členu 7, od (1) do (6) in (8), ter členu 13(1) in (2) ustawa z dnia 28 stycznia 2016 roku Prawo o prokuraturze (zakon z dne 28. januarja 2016 o državnem tožilstvu), iz katerih izhaja, da lahko minister za pravosodje, ki je obenem generalni državni tožilec in vodilni organ državnega tožilstva, državnim tožilcem nižjega ranga daje tudi zavezujoča navodila, ki se nanašajo na omejevanje ali oviranje neposredne uporabe prava Unije[?]

Navedene določbe mednarodnega prava

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: EKČP): člen 3 ter člen 6(3)(b) in (c)

Navedene določbe prava Unije

1. Pogodba o Evropski uniji: členi 2, 6, 9 in člen 19(1).
2. Listina Evropske unije o temeljnih pravicah: člena 4 in 47.
3. Direktiva (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje (UL 2016, L 297, str. 1, v nadaljevanju: Direktiva 2016/1919): uvodne izjave 18, 19, 24 in 27; člen 2(1)(b) in (c) ter (2), člen 4(5) ter člena 8 in 9.
4. Priporočilo Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku (UL 2013, C 378, str. 8, v nadaljevanju: Priporočilo Komisije): uvodne izjave 1, 6, 7, 11 in 13; točke 4, 7, 11 in 13.
5. Direktiva 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemu prostosti (UL 2013, L 294, str. 1, v nadaljevanju: Direktiva 2013/48): uvodni izjavi 50 in 51; člen 3.

Navedene določbe nacionalnega prava

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (ustava Republike Poljske): člena 7 in 9 ter člen 42(2).
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (zakon z dne 6. junija 1997, kazenski zakonik, v nadaljevanju: kazenski zakonik): člen 1(1) ter člen 31(1) in (2).
3. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks postępowania karnego (zakon z dne 6. junija 1997, zakonik o kazenskem postopku, v nadaljevanju: zakonik o kazenskem postopku): člени 6, 7, 16, 71, člen 79(1), točki 3 in 4, člen 79(3), člen 81(1), člen 81a(2) in (3), člen 137, člen 147(1), (2) in (2b), člen 168a, člen 171(1), (5) in (7), člen 175(1), člen 245(1), člen 298(1), člen 300(1) in (4), člen 301, člen 313(1), člen 321, člen 326(1) in (2), člen 344a(1) in (2), člen 437(1) in (2) ter člen 463(1).
4. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (zakon z dne 27. julija 2001 o organizaciji splošnih sodišč) (Dz.U. 2001, št. 98, pozicija 1070, s spremembami (v nadaljevanju: u.s.p.): člени 9, 9a in 53c.
5. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (zakon z dne 28. januarja 2016 o državnem tožilstvu) (Dz. U. 2016, pozicija 176, s spremembami): člени 1, 3, 7, 13 in 106.

Sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice

1. Sodba z dne 27. novembra 2008, Salduz proti Turčiji (ECLI:CE:ECHR:2008:1127JUD003639102) – točke 50, 51, 54, 55, 60, 62 in 72;
2. Sodba z dne 31. marca 2009, Płonka proti Poljski (ECLI:CE:ECHR:2009:0331JUD002031002) – točke 34, 35, 41 in 42;
3. Sodba z dne 13. septembra 2016, Ibrahim in drugi proti Združenemu kraljestvu (ECLI:CE:ECHR:2016:0913JUD005054108) – točke 249, od 253 do 255, 257, 258, 261 in od 271 do 274;
4. Sodba z dne 9. novembra 2018, Beuze proti Belgii (ECLI:CE:ECHR:2018:1109JUD007140910).

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Pred predložitvenim sodiščem poteka kazenski postopek zoper K. P., ki je obtožen sledečih dejanj:
 - (a) 22. julija 2022 je v nasprotju z določbami zakona o boju proti odvisnosti od prepovednih drog posedoval narkotično snov marihuano v bruto količini

8,50 grama in psihotropno snov amfetamin v bruto količini 33,83 grama, kar pomeni kršitev člena 62(1) ustava z dne 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (zakon z dne 29. julija 2005 o boju proti odvisnosti od prepovedanih drog);

- (b) 21. julija 2022 ob približno 23.55 je pod vplivom droge, ki ima podoben učinek kot alkohol, s koncentracijo amfetamina v krvi 156,2 ng/ml vozil osebno vozilo, kar pomeni kršitev člena 178a(1) kazenskega zakonika.
- 2 K.P. so ob 00.05 ustavili policisti, ki so malo prej, pred polnočjo, poizvedovali o tehničnem stanju vozila, ki ga je ta vozil, vendar so se po pogovoru s K. P. odpeljali. Tik pred prijetjem se je K. P. nahajal zunaj vozila, bil je živčen in govoril zmedeno. Na zahtevo policistov jim je izročil plastične vrečke, ki jih je imel pri sebi in so vsebovale bel prah in zeleno posušeno snov. Po prijetju je bil odpeljan v bolnišnico, kjer so mu odvzeli kri za testiranje na droge.
 - 3 22. julija 2022 zjutraj je bila v odsotnosti K. P. opravljena preiskava njegovega doma. Brez sodelovanja K. P. je bila v nadaljnjem poteku postopka opravljena tudi analiza videonadzora ulic, po katerih se je morda vozil z avtomobilom.
 - 4 Analiza s testerjem je pokazala, da sta snovi, ki jih je izročil K. P., marihuana in amfetamin. 22. julija 2022 ob 12.15 je bil obdolžen storitve dejanja iz člena 62(1) zakona o boju proti odvisnosti od prepovedanih drog.
 - 5 K. P. je bil poučen o pravici do zagovornika po lastni izbiri in o možnosti postavitve zagovornika po uradni dolžnosti zaradi njegovega ekonomskega položaja. Prav tako je bil poučen o pravici, da se izjavi, da ne poda izjave in da ne odgovarja na vprašanja. Zapisnik zaslišanja ne vsebuje nobene omembe sedanjih ali preteklih motenj duševnih sposobnosti.
 - 6 K.P. ni priznal, da je storil očitano kaznivo dejanje. Ni hotel podati izjave, podpisati zapisnika se seznaniti s spisom zadeve ob koncu preiskave. Zaslišanje ni bilo posneto z avdiovizualnimi sredstvi. Pri zaslišanju ni sodeloval zagovornik. Organ, ki je vodil postopek, pri sodišču ni predlagal postavitve zagovornika po uradni dolžnosti. K.P. je bil 22. julija 2022 ob 12.31 izpuščen iz pridržanja.
 - 7 Analiza odvzete krvi je pokazala koncentracijo amfetamina (156,2 ng/ml), ki jo je izvedenec opredelil kot stanje „pod vplivom sredstva, ki ima podoben učinek kot alkohol“.
 - 8 Avgusta 2022 je policist izdal sklep o dopolnitvi obtožbe zaradi storitve dejanja iz člena 178a(1) kazenskega zakonika, s katerim pa K.P. ni bil takoj seznanjen. Zaslišana psihiatrinja je pričala, da K.P. zaradi resnosti simptomov duševne bolezni ne more sodelovati pri procesnih dejanjih.
 - 9 Iz zdravstvene dokumentacije, ki jo je pridobil državni tožilec, je razvidno, da je bil K. P. od leta 2021 zaradi duševnih in psihotičnih motenj večkrat v psihiatričnih

bolnišnicah, med drugim 22. julija 2022 ter med 8. avgustom in 30. septembrom 2022.

- 10 K. P. je bil s sklepom o dopolnitvi obtožbe seznanjen 14. oktobra in je bil zaslišan brez navzočnosti zagovornika v okolju psihiatrične bolnišnice. Dan mu je bil enak pouk kot na prvem zaslišanju. Zaslihanje ni bilo posneto z avdiovizualnimi sredstvi. K. P. ni priznal očitanih dejanj in se ni želel izjaviti, je pa zahteval, da se ga ob koncu preiskave seznanj s spisom in da se obtožbe pisno obrazložijo. Ta obrazložitev je bila 27. oktobra 2022 vročena njegovi materi.
- 11 K. P. je 20. oktobra 2022 zapustil psihiatrično bolnišnico. Izvedenec je 23. novembra 2022 podal mnenje o substancah, ki jih je K. P. izročil ob prijettu.
- 12 K. P. se je 2. decembra 2022 zglasil na policiji, da bi se seznanil s spisom, vendar tega ni storil. Takrat ni imel zagovornika, ki bi si ga sam izbral ali ki bi mu bil postavljen po uradni dolžnosti. Ni vložil nobenih dokaznih predlogov.
- 13 Pri Sąd Rejonowy we Włocławku (okrajno sodišče v Włocławku) je bil 15. decembra vložen obtožni akt zoper K. P., ki ga je sestavil policist in odobril državni tožilec. 17. januarja 2023 je bilo predloženo pooblastilo za obrambo, ki ga je K. P. podelil odvetniku.
- 14 S sklepom z dne 28. februarja 2023 je sodišče na podlagi člena 344a(1) zakonika o kazenskem postopku zadevo vrnilo državnemu tožilcu pri Prokuratura Rejonowa we Włocławku (okrajno državno tožilstvo v Włocławku), da dopolni preiskavo z zaslihanjem K. P. v navzočnosti zagovornika in pridobi mnenje izvedencev psihiatrov o duševnem zdravju K. P. v času dejanj in v času postopka.
- 15 Državni tožilec je 3. marca 2023 zoper ta sklep vložil pritožbo, v kateri je trdil, da dokaznega materiala ni treba dopolniti in da pridobljena zdravstvena dokumentacija ne upravičuje pregleda K. P. s strani izvedencev, da bi se ugotovilo njegovo duševno zdravje.
- 16 Sąd Okręgowy we Włocławku (regionalno sodišče v Włocławku) je 29. marca 2023 razveljavilo sklep z dne 28. februarja 2023 in zadevo vrnilo Sąd Rejonowy we Włocławku (okrajno sodišče v Włocławku).
- 17 Predložitveno sodišče opozarja, da je nadrejeni organ okrajnega državnega tožilca v Włocławku, ki je kot državni tožilec stranka v postopku zoper K. P., generalni državni tožilec, ki je obenem minister za pravosodje, pri čemer generalni državni tožilec delovanje državnega tožilstva osebno ali prek svojih podrejenih usmerja z izdajanjem odredb, smernic in navodil.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga

Obrazložitev vprašanj 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9 in 10

- 18 Zadeva pred predložitvenim sodiščem se nanaša na osumljenca/obdolženca, ki se je v preteklosti zdravil v več bolnišnicah na psihiatričnih oddelkih. Pri dejanjih v predkazenskem postopku od prvega zaslišanja do vložitve obtožnega akta mu ni bilo zagotovljeno sodelovanje zagovornika. Ni bila opravljena identifikacija njegovih potreb kot osebe, v zvezi s katero se je pojavila domneva, da je v stanju ranljivosti ali da je ranljiva, niti mu ni bila dana možnost izpodbijanja ocene v zvezi s tem. Zaslišan je bil tudi med bivanjem na oddelku psihiatrične bolnišnice. Dejanja zaslišanja niso bila posneta z avdiovizualnimi sredstvi. Ni bilo pridobljeno izvedensko mnenje o duševnem zdravju osumljenca, in sicer ni bilo ugotovljeno, ali je bil v času dejanja sposoben prepoznati njegov pomen ali imeti v oblasti svoje ravnanje ter ali sploh lahko samostojno in razsodno sodeluje v postopku in vodi svojo obrambo.
- 19 Tako je bil osumljenec prikrajšan za minimalne standarde varstva, do katerih je upravičen v skladu z direktivama 2016/1919 in 2013/48/EU, ker ti direktivi nista bili pravilno in celovito preneseni v poljski pravni red.
- 20 Predložitveno sodišče ugotavlja, da Direktiva 2016/1919 v zvezi z ranljivimi osebami (in osebe z že obstoječo diagnozo duševne motnje je nedvomno treba šteti za take) krepi jamstveno naravo določb Direktive 2013/48/EU. To pomeni, da morajo organi predkazenskega postopka v primeru takšnih oseb ne le prepoznati ranljivost osumljenca in jo ustrezno oceniti v skladu z zahtevami Direktive 2016/1919, ampak poleg tega v skladu z določbami Direktive 2013/48/EU tudi zagotoviti, da imajo te osebe dostop do odvetnika v času in na način, da lahko dejansko in učinkovito uveljavljajo svojo pravico do obrambe, preden jih zasliši policija ali drug organ pregona ali sodni organ, in takrat, ko organi pregona ali drugi pristojni organi opravljajo preiskovalna dejanja ali druga dejanja zbiranja dokazov.
- 21 V določbah nacionalnega kazenskega procesnega prava ni določeno, kdaj in v kakšni obliki naj se opravi identifikacija (in začetna ocena) potreb obdolženca, in v njih tudi ni uveden *a priori* institutčasne (nujne) pravne pomoči osumljencu. V skladu s členom 79(1), točki 3 in 4, zakonika o kazenskem postopku mora imeti obdolženec v kazenskem postopku zagovornika, če obstaja utemeljen dvom glede tega, ali njegova sposobnost prepoznati pomen dejanja ali imeti v oblasti svoje ravnanje v času storitve dejanja ni bila izključena ali bistveno zmanjšana (točka 3), in če obstaja utemeljen dvom glede tega, ali mu stanje njegovega duševnega zdravja omogoča samostojno in razsodno sodelovanje v postopku ali obrambo (točka 4). Vendar pa omenjeni primeri obvezne obrambe nikakor niso podprti z zahtevo, ki bi bila določena v nacionalnih procesnih določbah, po takojšnji identifikaciji in oceni takega položaja s strani organa predkazenskega postopka, v skladu s členom 79(3) zakonika o kazenskem postopku pa je v

primerih iz člena 79(1), točki 3 in 4, tega zakonika sodelovanje zagovornika načeloma obvezno šele v postopku pred sodiščem.

- 22 Vendar je po mnenju predložitvenega sodišča izvedba dejanj identifikacije in dodelitve vsaj nujne pravne pomoči osumljencu, zlasti že pred prvim zaslišanjem v predkazenskem postopku, zahteva, ki jo določata direktivi 2016/1919 in 2013/48/EU. Vendar ta zahteva ni bila prenesena v poljski pravni red. Priznanje neposrednega učinka navedenih direktiv v zvezi s tem bi omogočilo izvedbo dejanj identifikacije in dodelitve vsaj nujne pravne pomoči osumljencu pred prvim zaslišanjem ter polno uveljavljanje njegovih pravic kot osumljenca. Prav med prvim zaslišanjem sta ranljivost zaslišane osebe in njena dovzetnost za morebitne pritiske največji.
- 23 V določbah poljskega kazenskega prava prav tako ni zagotovljeno snemanje zaslišanja osebe, za katero se uporabljata Direktiva 2016/1919 in Priporočilo Komisije. Predložitveno sodišče se zaveda, da so priporočila nezavezujoči akti (soft law), kljub temu pa imajo informativno in pojasnjevalno funkcijo glede določb obeh direktiv. Nacionalna sodišča morajo vseeno upoštevati priporočila, ki jih izdajo organi Unije, kadar lahko priporočila osvetlijo razlago drugih določb prava Unije. Namen priporočila, ki se nanaša na izdelavo avdiovizualnega posnetka, je okrepiti procesna jamstva osumljenca, saj med drugim omogoča preučitev, ali so organi pregona brez nepotrebnega odlašanja ocenili, ali obstajajo razlogi za dodelitev pravne pomoči (četudi le nujne). Takšna začetna ocena bi morala tudi imeti obliko procesnega dejanja. Pri tem ni nujno, da gre za odločbo, zoper katero je mogoče vložiti pritožbo, bi pa morala biti to pravica, glede katere je mogoče opraviti nadzor.
- 24 Člen 147(1) zakonika o kazenskem postopku sicer določa možnost izdelave avdiovizualnega posnetka zaslišanja osumljenca, vendar ne navaja položaja, v katerem gre za zaslihanje v predkazenskem postopku osumljenca, za katerega je treba domnevati, da je v stanju ranljivosti. V praksi se takšni posnetki v tej fazi postopka ne pripravljajo. Neobstoj takega posnetka pa ne omogoča naknadne presoje, ali je bil opravljen kakršen koli poskus identifikacije in ocene ranljivosti osumljenca in ali je bil ta sposoben razumeti pouk.
- 25 V skladu s členom 2(1) Direktive 2016/1919 pravica zahtevati postavitve zagovornika po uradni dolžnosti obstaja že ob odvzemu prostosti, tj. prijemu (točka a), ali ob izvajanju določenih dejanj zbiranja dokazov, pri katerih osumljenec lahko sodeluje ali mora sodelovati (točka c), in tudi v predkazenskem postopku, pred zaslišanjem s strani policije ali drugega organa ali pred izvedbo preiskovalnih dejanj ali dejanj zbiranja dokazov.
- 26 Predložitveno sodišče poudarja, da v poljskem procesnem pravu ni mehanizma, ki bi preprečeval ali sankcioniral opustitev organa pregona v zvezi s tem. Zaradi te opustitve je pogosto ogrožena osumljenčeva pravica do obrambe.

- 27 Po mnenju navedenega sodišča bi se morale zaradi izteka roka za prenos Direktive 2016/1919 (25. maja 2019) in izteka roka za prenos Direktive 2013/48/EU (27. novembra 2016) pravice iz teh direktiv za državljane v vertikalnih razmerjih uporabljati neposredno. Vendar se v predkazenskem postopku ustrezne usmeritve iz direktiv ne upoštevajo.
- 28 Po mnenju predložitvenega sodišča je glavni problem, povezan z neprenosom Direktive 2016/1919 in Direktive 2013/48/EU ter z neizvajanjem Priporočila Komisije, zagotavljanje pravice do obrambe osebam, za katere se domneva, da so ranljive in ki bi morale biti upravičene do pravne pomoči od trenutka, ko so osumljene storitve kaznivega dejanja. Brez pravne pomoči oseba, za katero se uporablja Direktiva 2016/1919, morda ne bo vedela, do česa je upravičena in v kakšnem obsegu.
- 29 V skladu s členom 31(1) in (2) poljskega kazenskega zakonika kaznivega dejanja ne stori oseba, ki zaradi duševne bolezni, duševne prizadetosti ali druge motnje v duševnih funkcijah v času storitve kaznivega dejanja ni mogla prepoznati njegovega pomena ali imeti v oblasti svojega ravnanja, če pa je bila v času kaznivega dejanja njena sposobnost prepoznanja pomena kaznivega dejanja ali imeti v oblasti svoje ravnanje bistveno zmanjšana, lahko sodišče uporabi izredno omilitev kazni. Po mnenju predložitvenega sodišča ni dopusten položaj, v katerem to, da v fazi predkazenskega postopka ni bila opravljena takšna identifikacija, povzroči, da se pri sodišču vloži obtožni akt zoper takšno osebo.
- 30 Na podlagi prava Unije morajo imeti v kazenskem postopku osumljenci in obdolženci, ki so potencialno v stanju ranljivosti zaradi dvomov glede njihovega psihofizičnega stanja, odvetnika (pravno pomoč) v skladu z nacionalno zakonodajo (člen 79(1), točki 3 in 4, zakonika o kazenskem postopku) ter Direktivo 2013/48/EU in Direktivo 2016/1919. V skladu z uvodno izjavo 19 Direktive 2016/1919 je dolžnost države, da osebi zagotovi pravno pomoč brez nepotrebne odlašanja in najpozneje pred prvim zaslišanjem. Če to ni mogoče, bi morale institucije v predkazenskem postopku zagotoviti vsaj nujno ali začasno brezplačno pravno pomoč pred izvedbo zaslišanja ali dejanja zbiranja dokazov.
- 31 Vendar določbe poljskega zakonika o kazenskem postopku v omejenem obsegu urejajo vprašanja, povezana z dejanskim in učinkovitim dostopom do obvezne obrambe, in sploh ne urejajo vprašanja prisotnosti odvetnika osumljene osebe pred prvim zaslišanjem in med dejanji, pri katerih sodeluje osumljenec, tudi v primeru obvezne obrambe.

- 32 Nujnost, izhajajoča iz člena 313(1) zakonika o kazenskem postopku, da se osumljenca zasliši takoj po tem, ko se ga obvesti o izdaji sklepa o obtožbah zoper njega, ne da bi obstajala pravna podlaga, ki bi omogočala dodelitev vsaj nujne ali začasne brezplačne pravne pomoči, je v nasprotju s pravico do dostopa do odvetnika „pred zaslišanjem“, ki izhaja iz zadevnih direktiv. Člen 301 zakonika o kazenskem postopku določa, da se v predkazenskem postopku osumljenca zasliši v navzočnosti zagovornika le na njegovo zahtevo, pri čemer neudeležba zagovornika ne ovira zaslišanja.
- 33 Predložitveno sodišče se za zagotovitev učinkovitosti prava Unije v okoliščinah te zadeve sklicuje na načelo neposrednega učinka nepreneseni ali pomanjkljivo preneseni direktiv Unije. Predložitveno sodišče meni, da so določbe Direktive 201[6]/1919, navedene v vprašanjih 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9 in 10, v povezavi s Priporočilom Komisije in določbami Direktive 2013/48/EU, ki se prav tako uporabljajo za osumljence, jasne in natančne ter ne vzbujajo razlagalnih dvomov. Poleg tega so brezpogojne. Zato predložitveno sodišče prosi za potrditev, da te določbe izpolnjujejo merila za neposredno učinkovanje.

Obrazložitev vprašanj 4 in 8

- 34 Predložitveno sodišče navaja, da po njegovem mnenju prihaja do navzkrižja med pravili nacionalnega prava (zakonik o kazenskem postopku) in pravom Unije. Predložitveno sodišče želi ugotoviti, ali imajo sodišča – in vsi drugi državni organi, ki v kateri koli fazi izvajajo sodno oblast – zaradi nepravilnega prenosa prava Unije in neposrednega učinka določb direktiv v zgoraj opisanem obsegu obveznost, da ne upoštevajo določb nacionalnega prava, ki so v nasprotju s pravom Unije. V ureditvi postopka, ki se trenutno uporablja na Poljskem, ne le ni dovolj natančnih rešitev, s katerimi bi bile zadevni osebi v celoti zagotovljene pravice iz Direktive 2016/1919 in Direktive 2013/48/EU, ampak so celo določena pravila, ki onemogočajo s pravom Unije skladno razlago procesnopравnih določb.
- 35 Člen 79(3) zakonika o kazenskem postopku določa, da je sodelovanje zagovornika obvezno samo na sojenju in na tistih obravnavah, na katerih je obvezna udeležba obdolženca.
- 36 Člen 301 zakonika o kazenskem postopku določa, da se zaslišanje osumljenca v navzočnosti zagovornika opravi le na zahtevo samega osumljenca, hkrati pa neudeležba zagovornika (ne glede na razlog neudeležbe) ne preprečuje zaslišanja. Zaslišanje osumljene osebe (ali celo osebe, pri kateri obstajajo razlogi za sum), ki je potencialno v stanju ranljivosti ali je ranljiva, brez možnosti stika z zagovornikom in brez zagotovitve njegove udeležbe pri procesnem dejanju zato ne pomeni kršitve določb iz zakonika o kazenskem postopku. Poljsko kazensko pravo prav tako ne obravnava vprašanja zagotavljanja nujne ali začasne pomoči že v fazi identifikacije potreb osumljenca. V predkazenskem postopku je običajna praksa, da državni tožilec zaprosi sodišče, naj osumljencu postavi zagovornika po

uradni dolžnosti, šele po pridobitvi izvedenskega mnenja, medtem ko je bil v tej zadevi osumljenec že prej zaslišan in obtožen.

- 37 Splošna narava člena 301 zakonika o kazenskem postopku ima po mnenju predložitvenega sodišča za posledico pomanjkljivo konkretizacijo obveznosti zaslišanja osumljenca v navzočnosti zagovornika, ki jo določa. Medtem ko državni tožilec – tako kot v primeru K. P. – zbira dodatne informacije o osumljenčevem zdravstvenem stanju, vzporedno potekajo dejanja zbiranja dokazov brez sodelovanja odvetnika. V takem položaju se vsa najpomembnejša dejanja v predkazenskem postopku v zvezi z osumljencem opravijo brez sodelovanja zagovornika.
- 38 Poljske določbe kazenskega procesnega prava v zgoraj navedenem obsegu bodisi ne upoštevajo določb direktiv bodisi jim nasprotujejo. V zvezi s tem se predložitvenemu sodišču zdi nujno potrebno, da tako sodišča kot vsi državni organi, ki izvajajo sodno oblast, ne uporabijo teh določb nacionalnega prava, ki v obravnavanem smislu pomenijo oviro za učinkovito uporabo prava Unije. V primerih, v katerih zadostuje uporaba skladne razlage, pa so tako sodišča kot drugi državni organi, ki izvajajo sodno oblast, obvezani uporabiti ta instrument.
- 39 Predložitveno sodišče poleg tega opozarja na morebitno nasprotje z vsebino uvodne izjave 27 Direktive 2016/1919, kar zadeva člen 344a zakonika o kazenskem postopku, ki omogoča, da se zadeva vrne državnemu tožilcu zaradi dopolnitve pregona ali preiskave, če so iz spisa zadeve razvidne bistvene pomanjkljivosti tega postopka, zlasti potreba po iskanju dokazov, in bi to sodišču povzročilo velike težave pri izvedbi potrebnih ukrepov. Vendar ta člen poudarek daje na pomanjkanje dokazov v spisu, ničesar pa ne pove glede kršitve procesnih jamstev osumljenca.

Obrazložitev vprašanj 11, 12 in 13

- 40 Predložitveno sodišče želi z vprašanji 11, 12 in 13 opredeliti učinkovito pravno sredstvo, s katerim bi se osumljencem v kazenskem postopku, ki poteka pred predložitvenim sodiščem, zagotovila odprava posledic kršitev pravic, ki jih imajo na podlagi Direktive 2016/1919 ter – dopolnilno – Direktive 2013/48/EU. Potreba po takšnem korektivnem ukrepu izhaja iz člena 8 Direktive 2016/1919 in člena 12 Direktive 2013/48/EU.
- 41 Direktiva 2013/48/EU in Direktiva 2016/1919 se v zvezi s pravico do pomoči odvetnika in v zvezi s posledicami kršitve te pravice sklicujeta na veljavno sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) in zato kažeta na potrebo po spoštovanju strasbourških standardov v zvezi s tem.
- 42 Predložitveno sodišče opozarja zlasti na sodbe ESČP v zadevi Salduz, zadevi Ibrahim in zadevi Beuze ter ugotavlja, da v skladu s sodno prakso ESČP ni sprejemljivo, da se v postopku uporabijo dokazi, izpeljani iz izjav, ki jih je obdolženec v začetni fazi kazenskega postopka dal v položaju, v katerem mu ni

bila zagotovljena pravica do pomoči zagovornika in ni ustrezno razumel posledic dajanja izjav.

- 43 Glede na sodno prakso ESČP je torej kršitev pravice do obrambe resen razlog za neupoštevanje dokazov, pridobljenih v okoliščinah takšne kršitve. Vendar pa tak pristop po poljskem nacionalnem pravu preprečuje člen 168a zakonika o kazenskem postopku, v skladu s katerim dokazov ni mogoče razglasiti za nedopustne samo zato, ker so bili pridobljeni s kršitvijo postopkovnih določb ali s prepovedanim dejanjem iz člena 1 (pogoji kazenske odgovornosti), odstavek 1, kazenskega zakonika, razen če so bili dokazi pridobljeni v okviru opravljanja uradnih nalog javnega uslužbenca, kadar gre za: umor, naklepno povzročitev telesne poškodbe ali odvzem prostosti. Čeprav je res, da evropski zakonodajalec v Direktivi 2013/48/EU ni uvedel splošne prepovedi uporabe dokazov, pridobljenih na način, ki krši pravico do dostopa do odvetnika, je vendarle določil zahtevo, da se njihova ocena izvede na poseben način, in sicer z upoštevanjem potrebe po zagotovitvi poštenega sojenja za obdolženca/osumljenca.
- 44 Zato predložitveno sodišče meni, da določbe Direktive 2013/48/EU o učinkovitem pravnem sredstvu pomenijo, da sodišče ne sme uporabiti člena 168a zakonika o kazenskem postopku, ko presoja izjave osumljenca/obdolženca, ki mu ni bila zagotovljena pravica do pomoči zagovornika, in da mora tako opravljeno procesno dejanje razglasiti za nedopustno. Dalje, sodišče bi si moralo prizadevati, da se nedopustno procesno dejanje izloči iz dokaznega gradiva in da se dejanje ponovi, tako da bo njegovo izvajanje zakonito z vidika pravice do navzočnosti zagovornika. Za doseg tega rezultata bi moralo sodišče v takem primeru uporabiti institut vrnitve zadeve v predkazenski postopek (člen 344a zakonika o kazenskem postopku) in državnemu tožilcu naložiti, da odpravi kršitve.
- 45 Predložitveno sodišče poudarja, da je bilo v obravnavani zadevi storjenih več kršitev pravic osumljenca (zaslišanje brez navzočnosti zagovornika in poleg tega dvakrat v okoliščinah, ki vzbujajo dvom glede osumljenčeve sposobnosti razumevanja pomena dejanj, ki se z njim izvajajo, in ohranjanja svobode izražanja, med drugim v psihiatrični bolnišnici), katerih odprava v fazi sodnega postopka ni mogoča in katerih obstoj bistveno vpliva na presojo zakonitosti načina izvedbe dokazov, zbranih v zadevi.
- 46 Predložitveno sodišče tako vidi institut iz člena 344a zakonika o kazenskem postopku kot v poljskem kazenskem postopku edino učinkovito in razpoložljivo pravno sredstvo iz člena 12 Direktive 2013/48/EU, ki lahko dejansko odpravi kršitve iz predkazenskega postopka v zvezi z osumljenčevo pravico do obrambe v tej fazi postopka.

Obrazložitev vprašanj 14 in 15

- 47 Predložitveno sodišče želi ugotoviti, ali mora državni tožilec priznati neposredni učinek določb te direktive po izteku roka za njen prenos. Predložitveno sodišče meni, da poljski organi pregona med predkazenskim postopkom ne priznavajo

takega učinka in sprejete odločitve utemeljujejo zgolj na besedilu poljskih določb, kar zmanjšuje pomen Direktive 2016/1919 v poljskem pravnem redu.

- 48 Državni tožilec je po koncu predkazenskega postopka in vložitvi obtožnega akta pri sodišču stranka v postopku. Vendar je do tega trenutka organ, ki vodi postopek, in tako izvaja sodno oblast v širšem smislu. Zoper osebo lahko vloži obtožbo in obtožni akt, lahko pa tudi ustavi postopek. V skladu s členom 6 Prawo o Prokuraturze (zakon o državnem tožilstvu) je tožilec dolžan izvajati dejanja, določena v zakonih, pri čemer ga vodi načelo nepristranskosti in enakega obravnavanja vseh državljanov. Iz tega je treba sklepati na dolžnost zagotavljanja spoštovanja prava Unije. Vendar v predkazenskih postopkih, ki se vodijo ob sodelovanju oseb, za katere velja varstvo iz Direktive 2016/1919, ki ni bila v celoti prenesena, prihaja do kršitev pravic.
- 49 Predložitveno sodišče s sklicevanjem na sodno prakso Sodišča, med drugim na sodbo z dne 27. maja 2019, OG in PI (Državni tožilstvi v Lübecku in Zwickau), C-508/18 in C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, meni, da mora biti neodvisnost podana tudi pri organih predkazenskega postopka, kadar ti uporabljajo pravo Unije. Predložitveno sodišče navaja, da je Sodišče v tej sodbi ostro kritiziralo primere, v katerih je zagotavljanje temeljnih pravic Evropske Unije zaupano organu, ki mu lahko organ izvršilne oblasti (minister za pravosodje) daje zavezujoča navodila, pri čemer je poudarilo, da to ni združljivo z načelom zagotavljanja pravice do učinkovitega pravnega varstva.
- 50 V poljskem sistemu kazenskega prava pa lahko državni tožilci, ki so nadrejeni okrajnemu državnemu tožilcu, in generalni tožilec (ki je hkrati minister za pravosodje, tj. izvršilna oblast) kadar koli in v vsaki zadevi odločijo, da mora okrajni tožilec uporabiti drugačno pravno kvalifikacijo storjenega dejanja od prvotne, zahtevati uporabo preventivnega ukrepa v obliki pripora, uporabiti preventivne ukrepe prostostne narave, vložiti obtožni akt ali ustaviti postopek ali da ne sme upoštevati neposrednega učinka določbe direktive, ki ni bila v predpisanem roku prenesena v poljsko pravo.
- 51 Minister za pravosodje v skladu s členom 1(2) zakona o državnem tožilstvu opravlja funkcijo generalnega državnega tožilca in je na podlagi člena 13(2) zakona o državnem tožilstvu nadrejen državnim tožilcem splošnih organizacijskih enot državnega tožilstva. Pristojen je za izdajanje odredb, smernic in navodil (člen 13(1) zakona o državnem tožilstvu), tožilec splošne organizacijske enote tožilstva pa je dolžan izvršiti izdano odredbo ali navodilo ali celo smernice nadrejenega.
- 52 Neodvisnost državnih tožilcev posamezniku zagotavlja, da bo organ spoštoval načela pravne države. To je jamstvo pravice do poštenega in nepristranskega sojenja. Medtem lahko v obstoječi normativni ureditvi v Republiki Poljski *de facto* politik, tj. hkrati minister za pravosodje in generalni državni tožilec, vpliva na potek vsakega kazenskega postopka in celo posredno (prek tako

imenovanega „odvračilnega učinka“) na odločitve sodišča, še bolj pa na odločitve tožilcev podrejenih državnih tožilstev.

- 53 Predložitveno sodišče se v zvezi z vplivanjem prek tako imenovanega „odvračilnega učinka“ na tožilce sklicuje na člen 106(3) zakona o državnem tožilstvu, ki določa možnost, da se državnega tožilca brez njegove privolitve za obdobje do 12 mesecev v letu napoti na državno tožilstvo s sedežem v kraju, kjer ima napoteni stalno prebivališče, ali na državno tožilstvo v kraju, kjer je sedež državnega tožilstva, na katerem ima napoteni tožilec delovno mesto. Takšne napotitve bi morale biti izjema, vendar je bilo med 4. marcem 2016 in 31. decembrom 2019 vsaj 60 državnih tožilcev premeščenih v enote nižje stopnje kot neke vrste disciplinska kazen. Druga – prav tako stroga – oblika svojevrstne disciplinske kazni je napotitev državnega tožilca na drugo državno tožilstvo izven kraja njegovega delovnega mesta ali prebivališča za največ šest mesecev brez njegovega soglasja. Predložitveno sodišče meni, da je lahko razlog za izvajanje vpliva (uporaba odvračilnega učinka) na pravosodni organ to, da ta organ ne bi neposredno uporabil prava Unije.
- 54 Razlaga Sodišča v zvezi s tem je potrebna, da se razjasni, ali je treba načela prava Unije razlagati tako, da nasprotujejo pravilom nacionalnega prava, na podlagi katerih je mogoče vršiti pritisk na pravosodne organe na način, ki omejuje ali izključuje neposredno uporabo prava Unije s strani teh organov, zlasti pravilom nacionalnega prava, ki sodnika ali državnega tožilca odvračajo od tega, da ne bi priznal učinkov takega nacionalnega prava, zato da bi zagotovil polno učinkovitost določb Unije. Če na ta vprašanja ne bo odgovorjeno, ne glede na odgovore na vprašanja od 1 do 12 obstaja resno tveganje, da sodba ne bo izvršljiva po domačem pravu, ker v nacionalnem pravnem redu obstajajo mehanizmi represivne (navedena degradacija ali premestitev) in intervencijske (smernice in navodila) narave, ki lahko to učinkovito preprečijo.
- 55 Sąd Rejonowy we Włocławku (okrajno sodišče v Włocławku) v skladu s členom 105(1) Poslovnika Sodišča predlaga uporabo hitrega postopka.